

PÖÖRDUMINE

10.11.2017

Austatud Riigikogu Majanduskomisjon.

Pöördume Teie poole Eesti Kaupmeeste Liidust seoses Alkoholiseaduse muutmise seaduse eelnõus sätestatud nõudega, mille kohaselt üle 450m² müügisaali pindala kauplustes ei tohi alkohoolse joogi väljapanek olla nähtav ülejäänud müügisaalist. Leiame, et viidatud piirangu kehtestamine on kaupmeestele selle võimalikku positiivset mõju arvestades ebaproportsionaalselt kulukas ning paneb kauplused ebavõrdsesse olukorda. Samuti juhime Teie tähelepanu asjaolule, et vastutustundliku müügi ja tarbimise edendamiseks teevad jaekaupmehed juba täna palju tööd ja olulisi investeeringuid. Oleme veendunud, et mõistlik alkoholitarbimine on Eestis võimalik saavutada mitte alkoholi ära peitmise, vaid suhtumise muutmisega.

Saadame oma sisendi meid otseselt puudutavale eelnõule kolmes punktis:

- 1) Miks oleme alkoholi kaupluses ära peitmise vastu?
- 2) Mida oleme omalt poolt teinud, et kahjustavat alkoholitarbimist vähendada?
- 3) Mis on meiepoolsed ettepanekud?

Miks oleme vaheseinte vastu?

Eelnõu paneb Eesti jaekaubandussektorile sellise meetmega väga kuluka investeerimiskohustuse (vaheseinte ehitamise või spetsiaalse mööbli ostmise) olukorras, kus meetme mõju on tugevalt kaheldav, tõestamata ja ebaproportsionaalne võrreldes kuluga ning rikub vaba konkurentsi.

Toome välja aktuaalseimad probleemid, mis Sotsiaalministeeriumi ettepanekuga kaasnevad:

a) Seotud investeeringud on märkimisväärsed, oluliselt suuremad kui eelnõu seletuskirjas toodud

Eelnõu mõjuanalüüsis alahinnatakse kaupmehi koormavat mõju. Kaupmeeste Liidu hinnangul on vaheseinte ehitamise kulud eelnõu seletuskirjas tooduga võrreldes üle kahe korra suuremad (2016.a okt hinnapakkumine 125-375 eur/m², eelnõu seletuskirjas 70 eur/m²). Arvestatud ei ole vaheseinte ehitamisega kaasnevate kuludega (ca 1000 - 5000 eur kaupluse kohta), nt lisainvesteeringud turvakaameratesse, signalisatsiooni-, ventilatsiooni-, sprinklersüsteemide ümberehitused, evakuaatsiooniteede ümbertegemised ning personalikulu kasv seoses lisapersonali värbamisega (sõltuvalt kaupluse tüübist kas lisa müüjad või turvatöötajad). **Sektorile kui tervikule toob vaheseinte ehitamine kaasa kulud orienteeruvalt 10 miljoni euro ulatuses.**

Kaupluste ümberehitamisega seotud investeerimisplaan teatakse reeglina 5 aasta strateegilises vaates. Eelnõuga planeeritud üleminekuaeg on tänase seisuga määratlemata. Juhime tähelepanu, et alla paariaastane ettetatamine on ebapiisav, kuna kulu on väga suur.

b) Meetme alla jäävates kauplustes müüakse alla poole Eestist ostetavast alkoholist

Oleme koostöös Rahandusministeeriumiga analüüsinud alkoholi mahtu, mis ostetakse Eestis kauplustest, kus alkoholimüügiala tuleks antud seadusemuudatusega nähtamatuks muuta. Osakaal on keskmiselt 45%. **Enamik alkoholist Eestis müüakse spetsialiseeritud alkoholipoodides, laevadel ning väikekauplustes, mis jäävad kõik vaheseinte ehitamise kohustusest kõrvale.** Samas on suured ketid need, kes investeerivad kampaaniatesse ja töötajate koolitustesse tagamaks vastutustundlik alkoholimüük ning see, et alkohol ei satuks alaealiste ega purjus inimesteni. On ebaproportsionaalne panna vaid suurtele kettidele ka ehituslikud investeerimiskohustused, kui enamik alkoholist ostetakse mujalt.

c) **Vaba konkurentsi rikkumine ja vastuolu seaduse eesmärgiga**

Alkoholi ära peitmiseks kaupluses ümberehituste tegemise kohustus üle 450 m² müügipinnaga poodides tähendab, et **üle 75% Eesti kauplustest jääb alkohol kliendile endiselt nähtavaks**. Kulud kohustused vaheseinte ehitamise näol (kuna muul moel ei ole eelnõus sisalduv nõue tegelikkuses täidetav) pannakse peale vaid suurema müügisaaliga poodidele (u 20% poodidest, peamiselt suurlinnades). Leiame, et selline olukord ei täida eelnõu eesmärki vähendada alkohoolsete jookide eksponeeritust, vähendada spontaanseid oste ja muuta alkohol sõltlastele nähtamatuks, küll aga seab erinevad kaupmehed ja kauplused väga **ebavõrdsesse konkurentsiolekorda** - tekib olukord, kus **riiklik alkoholipoliitika ei ole ühtne**. Enamikes poodides käies näeksid kliendid alkohoolseid jooke endiselt ja vaid suurtes kauplustes käies mitte, mis muudab meetme sisuliselt mõttetuks ning **rikub konkurentsiolekorda** erineva suurusega poodide vahel, kuna miljonitesse eurodesse ulatuvad investeeringud peavad paratamatult suurte poodide jaoks väljenduma hinnatõususe, mis väiksemaid kette ja poode ei taba.

d) **Piirikaubanduse mõju ja meetme koormavus käibelanguste kontekstis**

Plaanitavate müügipiirangutega kaasnevad investeeringud ja kulutused on eriti koormavad olukorras, kus hoogustunud piirikaubanduse tõttu on alkoholi müüginahud tugevas languses. Võrdluses 2016. aasta septembriga olid 2017. aasta septembri **alkoholimüügid üle Eesti langenud suurtes kettides 20%**. Samal ajal on piirikaubandus Lätiga kahekordistunud. **Arvestades ülisuuri ja kiireid langusi alkoholi müügitulus ja käivetes, on investeeringute tegemise kohustus vaheseintesse põhjendamatult koormav**. Paratamatult oleks need ülisuured kulud vaja üle kanda toidu- ja esmatarbekaupade hinnatõusu, mis võib viia piirkondlike hinnaerinevusteni Lõuna- ja Põhja Eesti toidukaupade vahel.

Rõhutame, et paljud kauplused võimaldavad väiksemates piirkondades lisaks toidu- ja esmatarbekaupadele ka posti-, sularaha- ja palju muid teenuseid. Hiljuti lisandunud alkoholi vaheseinte ehitamise nõue toob kaasa lisaks vähenenud käibeel veelgi suuremad kulutused. Mitmeid maapoode piirialadel juba on suletud ning paljude teise kaupluste jätkusuutlikkus on juba täna mitmetes piirkondades küsimärgi all. Planeeritud seadusemuudatused suurendavad problemaatiliste kaupluste arvu veelgi.

Kaubandussektori positiivne programm alkoholikahjude vähendamiseks

Kinnitame, et meie kõigi ühine huvi on eestimaalaste tervise paranemine. Nagu riiklik statistika kinnitab, oli juba 2016. aastal alkoholitarbimine 8,3 liitrit absoluutalkoholi elaniku kohta. Alkoholipoliitika Rohelise Raamatuga seatud eesmärk on 8 liitrit absoluutalkoholi elaniku kohta. Eestis on alkoholitarbimine järjepidevas languses ning ülalnimetatud eesmärk saab kindlasti täidetud (ning ületatud) ka ebaproportsionaalseid piiranguid rakendamata.

Kindlasti on paranenud tarbimisnäitajate taga ka vähemalt osaliselt tegevused, mida kaupmehed eneseregulatsiooni korras ette on võtnud. Nende hulka kuulub alkoholimüügi juhend, mille töötasime välja hea tavana koostöös riigiasutustega, s.h. Sotsiaalministeerium ja TAI. Lisaks sellele on kaupmehed omal algatusel võtnud ette terve hulga samme, millest mõned näited on sellised:

Coop Eesti

- on hakatud TAI poolt välja töötatud alkoholiühikute infot lisama tooteetikettidele, et tarbija suudaks jälgida kas ta on ohustava tarbimise piiri ületanud (Meestele on soovituslik mitte üle 4 ja naistele mitte üle 3 ühiku alkoholi päevas)
- liitumine programmiga “Kui võtad, võta vett vahele!”

- toetatakse palju erinevaid spordi- ja vabaajaprogramme või algatatakse uusi programme, mille abil soovatakse juba järgneva paari aasta jooksul saada vähemalt 100 000 täiendavat inimest tervise parandamise eesmärgil liikuma
- pidev kaubandustöötajate koolitamine, mis aitab vähendada alkoholi müümist alaealistele või alkoholi joobes inimestele, sealhulgas läbi PPA kampaania „Pea piiri!“

Selver

- Koostöös Tervise Arengu Instituudiga (TAI) jagatakse alkoholikalkulaatoreid, mille abil on võimalik mõõta kui palju absoluutset alkoholi sisaldavad erinevad joogid.
- Erinevad teavituskampaaniad: „Kui võtad, võta vett vahele“, „Vali limps või vesi“ – (Teavitused noortele, et valitaks alkoholivaba õlle või siidri asemel sobivam jook), Maanteeameti korraldatud kampaaniad jne.
- Spordi- ja tervise-edenduse toetamine: Eesti Linnajooksude ja Selver Tallinna võrkpalliklubi suurtoetaja, jäähokiklubi Tornado, FC Flora toetaja, oma töötajatele Selveri Spordiklubi ja rohkelt väiksemate sportlikkust edendavate ettevõtmiste toetus, eriti noorte seas.
- Teavitustöö klientide hulgas, koolitused töötajatele, enda vahenditest testostude korraldamine müüjate kontrollimiseks

Rimi

- 2012. aastal lansseeris Rimi terviseprogrammi „Sinu tervise heaks“. Programmi raames korraldatakse vähemalt kaks tervislikku elustiili propageerivat kampaaniat aastas. Viimased kolm aastat on tervisekampaaniad võtnud fookusesse muuhulgas alkoholi vastutustundliku tarbimise ja müügi.
- Teavitustöö klientide hulgas, koolitused töötajatele, enda vahenditest testostude korraldamine müüjate kontrollimiseks läbi formaalsete projektide: „Alkoholi ja sigarettide müük on vastutus“ ning „Rimi ei müü alkoholi joobes inimesele“. Mõlema projektiga käib kaasas ulatuslik ja järjepidev selgitustöö nii sisekanalites aga ka avalikkusele.
- Ümarlaudade korraldamine koos erinevate osapooltega (Politsei, TAI; Terve Eesti, Kaupmeeste Liit jms.), mille eesmärk oli leida partnereid ning kaasamõtlejaid.

Prisma

- Juba ehitatud vaheseinad, mis eristavad alkohoolsed tooted selgelt mittealkohoolsetest toodetest.
- Järjepidevad koolitused kaubandustöötajatele, vältimaks alkoholi müümist alaealistele ja alkoholi joobes inimestele, sealhulgas koostöös Politseiga „Pea Piiri“ kampaania.
- Liitumine programmiga „Kui võtad, võta vett vahele!“
- Kassasüsteem, mis tuletab müüjatele meelde vajadust küsida isikut tõendavat dokumenti iga kord kui kassast lüüakse läbi tubaka- või alkoholitoode.

Maxima Eesti

- Tagamaks kehtivate alkoholimüügi reeglite täitmist on loodud koolitusprogramm, mille raames koostöös asjatundjatega järjepidevalt selgitatakse reegleid töötajatele ja õpetatakse neid täitma, ning kontrollmehhanismina on käivitatud testostude süsteem;
- Alkohoolsed joogid on paigutatud eraldi osakondadesse ning toodete juures tuuakse välja nende tarbimise mõju;
- Korraldatakse töötajatele tervisepäevi, õppetipendiume, jagatakse praktilisi juhiseid ja infomaterjale suhtumise ja seeläbi tarbimisharjumuste muutmiseks.

Enamik jaekette on lisaks ülaltoodule lõpetatud kauplustes kellaajast tulenevad õhtused alkoholimüügi lõpetamise teavitused, lõpetanud alkoholi sisaldavate kommid müügi alaealistele ning alkoholivabade

siidrite ja õlled müügi alaealistele, lõpetanud alkoholi eest boonuspunktide andmise püsikliendiprogrammides. Toetatakse erinevaid spordi-ja vabaajaveetmise võimalusi.

Jätkame vastutustundlikku müüki ja tarbimist edendava tööga ka lähiaastatel ja oleme veendunud, et Alkoholi poliitika Rohelise Raamatu eesmärgid saavutatakse selliste projektidega.

Kaupmeeste Liidu ettepanekud

Kaupmeeste Liit **toetab lähenemist, et alkohol paigutatakse kauplustes muudest kaupadest selgelt eraldi**, nagu eelnõu samuti sätestab. Arvestades asjaolu, et alkoholitarbimise taseme eesmärk (millega seaduse muutmist põhjendatakse), 8 liitrit absoluutalkoholi elaniku kohta, saavutatakse tõenäoliselt juba enne seaduse jõustumist, ei ole nii ebaproportsionaalse, kuluka ja tõendamata mõjuga meetme kehtestamine põhjendatud. Seda enam, et juba on tehtud ja tehakse ka **edaspidi rohkelt investeringuid tagamaks alkoholikahjude vähenemine vähem turgu ja konkurentsi rikkuvate meetmetega**. Oleme enda sektori pingutused ja tegevused ülalpool kirjeldanud.

Ettepanekud eelnõu sõnastustesse.

Muuta alkoholiseaduse ja reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõud (edaspidi Eelnõu)

alljärgnevalt:

1. Jätta Eelnõust välja § 1 punkt 1, millega Eelnõu kohaselt täiendati paragrahvi 23 lõiget 2 punktiga 5 järgmises sõnastuses: „(5) kui kaupluses on alkohoolse joogi väljapanek ülejäänud müügisaalist nähtav, siis kaupluse müügisaali pindala ruutmeetrites.“;
2. Muuta Eelnõu § 1 punkti 3, millega Eelnõu kohaselt täiendati paragrahvi 40 lõikega 1³ järgmises sõnastuses: „(1³) Alkohoolse joogi väljapanek ei tohi olla märgatavalt nähtav väljastpoolt müügikohta. Kauplustes, mille müügisaali pindala on üle 450 m², ei tohi alkohoolse joogi väljapanek olla nähtav ülejäänud müügisaalist.“ selliselt, et jätta antud punktis välja teine lause „Kauplustes, mille müügisaali pindala on üle 450 m², ei tohi alkohoolse joogi väljapanek olla nähtav ülejäänud müügisaalist.“

Lugupidamisega,

Nele Peil
Eesti Kaupmeeste Liit
Tegevjuht

56 634 434
nele.peil@kaupmeesteliit.ee